

Wstęp

Złożona i wielowątkowa problematyka komunikacji medycznej – widziana w perspektywie zarówno światowej, jak i bardziej lokalnej, krajowej – stanowi przedmiot badań i analiz w coraz liczniej pojawiających się publikacjach polskich badaczy i praktyków. Jest także tematem dyskusji i debat publicznych, m.in. w ramach ogólnopolskich konferencji naukowych „Komunikacja w medycynie”, odbywających się cyklicznie od 2016 r. na Warszawskim Uniwersytecie Medycznym i współorganizowanych m.in. przez Polskie Towarzystwo Komunikacji Medycznej oraz Zespół Języka Medycznego Rady Języka Polskiego przy Prezydium PAN¹. Podczas tych spotkań przedstawiciele licznych instytucji naukowych poruszają bieżące problemy (praktyczne, dydaktyczne, teoretyczne), wskazują wyzwania, jakie stoją przed komunikacją medyczną w Polsce, a także dzielą się pomysłami, skąd czerpać inspiracje do jej rozwoju.

Układ książki, którą z radością przekazujemy na Państwa ręce, odzwierciedla obszary tematyczne obecne podczas ostatniej konferencji z tego cyklu², ważne z punktu widzenia rozwoju komunikacji medycznej

¹ Stałymi organizatorami tego cyklu konferencji oprócz PTKM i ZJM PAN są: Studium Komunikacji Medycznej WUM, Instytut Języka Polskiego Uniwersytetu Warszawskiego oraz Collegium Medicum im. L. Rydygiera w Bydgoszczy Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Co roku konferencje odbywają się pod honorowym patronatem Rektora Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego.

² W organizację konferencji w 2021 r. zaangażowane były również następujące instytucje: Akademia Komunikacji Medycznej, Studium Etyki Lekarskiej oraz Centrum Nauk Humanistycznych i Społecznych Medycyny WUM, a także Pracownia Medycyny Społecznej Collegium Medicum UMK.

w naszym kraju na początku trzeciej dekady XXI w. Pierwszy rozdział, wprowadzający do omawianej problematyki, dotyczy wyznaczników definicyjnych i struktury komunikacji medycznej (uchwyconej przez pryzmat różnorodnych układów i relacji jej uczestników), a także interdyscyplinarności tego obszaru badawczego.

W pierwszej części książki poruszone zostały kwestie związane z praktyką kliniczną, ponieważ esencją komunikacji medycznej są codzienne rozmowy personelu medycznego z pacjentami i ich bliskimi. Zawarte w niej rozdziały przedstawiają szerokie spektrum zagadnień wiążących komunikację z codziennymi obowiązkami pracowników opieki medycznej. Autorzy tych tekstów podejmują takie wątki, jak: informowanie o ryzyku dotyczącym farmakoterapii, prawne aspekty informowania pacjenta, zasady rozmowy z pacjentem podczas telekonsultacji, stosowanie narzędzi wspierających proces decyzyjny związany z postępowaniem terapeutycznym, specyfika języka zawodowego (na przykładzie socjolektu pielęgniarek nefrologicznych), a także informowanie o ryzyku dotyczącym farmakoterapii.

Ważnym aspektem komunikacji medycznej jest działalność dydaktyczna, której celami są rozwój i doskonalenie kompetencji komunikacyjnych studentów kierunków medycznych i personelu medycznego. Kwestiom związanym z nauczaniem komunikacji poświęcona jest druga część monografii. Autorki pierwszego rozdziału zwracają uwagę na to, że podczas planowania i realizacji programu nauczania należy uwzględnić postawy studentów wobec nauki komunikacji. W następnym tekście przedstawiono badania dotyczące samooceny studentów w zakresie umiejętności przekazywania niepomysłnych informacji. Trzeci rozdział tej części wychodzi nieco poza ramy nauczania komunikacji jako osobnego przedmiotu – wskazuje na potrzebę analizy relacji między nauczycielami akademickimi a studentami na uczelniach medycznych, w których relacja i komunikacja odgrywają istotną rolę, będąc także elementem ukrytego curriculum. Część drugą zamyka rozdział dotyczący wyzwań nauczania zdalnego w czasie pandemii.

W ostatnich latach w Polsce zauważalny jest dynamiczny rozwój zainteresowania przedstawicieli różnych dyscyplin zagadnieniami z zakresu komunikacji medycznej. Tendencja ta znajduje odzwierciedlenie w trzeciej części monografii. Zebrane w niej prace pokazują bijące w dziedzinach humanistycznych źródła inspiracji dla rozwoju komunikacji medycznej. Pierwszy rozdział tej części dotyczy sfery doskonalenia zawodowego i dbałości personelu medycznego o własny dobrostan. Dalsze teksty poświęcone są

kwestiom językowym (innym znaczeniom słów w języku ogólnym i w języku medycznym) oraz publikacjom (książkom dla dzieci, choć nie tylko), których znajomość może być pomocna w rozmowach personelu medycznego z pacjentami.

Ostatnia część książki w największym stopniu wykracza w przyszłość. Składające się na nią rozdziały poruszają zagadnienia związane z wpływem nowych technologii (w tym internetu i sztucznej inteligencji) na procesy komunikowania się personelu oraz całych instytucji medycznych z pacjentami. Część tę otwiera tekst dotyczący badań z zakresu interakcji między ludźmi i robotami. Dwa kolejne rozdziały pokazują, jak internet staje się przestrzenią edukacji zdrowotnej oraz budowania (a niekiedy naruszania) relacji z pacjentami. Ostatni tekst, poświęcony autonarracjom o porodzie, dowodzi, że w proces komunikowania medycznego warto włączać źródła opisujące perspektywę pacjenta, która jest jednym z pojęć kluczowych dla komunikacji medycznej.

* * *

Serdecznie dziękujemy Profesorowi Tomaszowi Pasierskiemu za wieloletnie wsparcie i inspiracje związane z bioetyką i komunikacją medyczną. Wyrazy wdzięczności i uznania składamy wszystkim osobom, których praca i zaangażowanie pozwoliły nam przygotować tę książkę. Jesteśmy szczególnie wdzięczni Autorkom i Autorom za to, że Ich naukowa pasja, chęć poszukiwania nowych obszarów badawczych oraz gotowość do dzielenia się swoją wiedzą rozwijają komunikację medyczną w Polsce.

Antonina Doroszevska, Marta Chojnacka-Kuraś, Aldona K. Jankowska